

ROBERT HERMANSEN – TILBAKE PÅ SVALBARD

+ VI HAR I SNITT 25 FAVORITTSTEDER | SUZANNE BRØGGER | SPANSKEKRISEN

Plot

ET MAGASIN FRA Dagens Perspektiv

Barnehage stresser ettåringene for mye

Svikter vi ettåringene? Forskere er bekymret for forhøyede nivåer av stresshormoner hos de minste. Da foreldrene til Alva (1) skulle søke barnehageplass, kjente de at «nei, dette går ikke».

31-bussen: Oslo sett innenfra

Ulike områder. Ulike liv. Samme by. Opplev Oslo innenfra - med kunstfotograf Tor Einstablands blikk.

TIDSAM 2960-05
#46 - 2018 - KR. 129,-
SEPTEMBER
RETURUKE 48

Klokkene ringer for deg

Europas kirkeklokker kimer. Det er ikke alltid lett å skjønne hva de prøver å si, men i høst skal de kime for fred. På likt.

📷 MARIANNE LYSTRUP

Det Europeiske Kulturåret har oppfordret Europa til et kvarters simultan klokkeringing med kirkeklokker på den FNs internasjonale fredsdag, den 21. september.

Det Europeiske Kulturåret har invitert til felles klokkeringing. Det er en del av deres arbeid for å skape interesse for europeisk historie og kulturarv. På FNs fredsdag, fredag 21. september, klokka 18.00 skal klokkene kime i ett kvarter. Men det gjenstår å se hvor mange av de norske kirkeklokkene som blir å høre. Vi er fortsatt i en fase der enkelte ildsjeler jobber for å blåse liv i den over tusen år gamle tradisjonen med klokkeringing som vi har her i landet.

REDDET FRA OMSTØPING

Interessen for klokkeklang har økt betydelig de senere årene i mange land. I Norge ble det i vår arrangert et seminar for kirkeklokker i Aurdal i Valdres og dit kom det rundt hundre deltakere fra hele landet og enkelte fra Danmark og Sverige. Omtrent samtidig ble det utgitt et hefte som oppsummerer den viktigste tradisjonen for kirkeklokker og bruken av dem. Det heter «Kirkeklokker En innføring i funksjoner, historie, bruk, ettersyn og bevaring» og er publisert av Riksantikvaren og KA Arbeidsgiverorganisasjon for kirkelige virksomheter.

Her er det for første gang

presentert en oversikt over hvor mange av middelalderens kirkeklokker som fortsatt finnes og er i kirkelig bruk her i landet. Tallet er 264, men det ville neppe vært så mange hvis Riksantikvaren hadde gjort som de tyske okkupasjonsmyndighetene ba om under krigen: Å kartlegge forekomstene, slik at man kunne støpe om klokker til våpen og ammunisjon. Heldigvis tok de ansvarlige seg veeeldig god tid med dette, og dermed ble usedvanlig mange klokker bevart for ettertida.

KLANG OG IDENTITET

Men én sak er bevaring av bronse - noe annet er aktiv praktisering av tradisjonell ringing. Her har det vært så som så med bevisstheten. Kirketjener Henning Andersen i Aurdal er en primus motor i engasjementet for klokkeklang i norske fjell og daler. I 25 år har han ivret for at denne immaterielle kulturarven må forvaltes og praktiseres. Nå merker han at interessen er i ferd med å ta seg opp. Ikke bare var påmeldingen til seminaret i mai over all forventning, men han får også stadig positiv respons på aktiviteten de har i kirken der han tjener - både fra «søndagsmenigheten» og

folk i bygda som er opptatt av kulturarven.

- I mange bygder er lyden av kirkeklokkene blant de eldste kulturminnene som finnes. Deres klang gir en sterk opplevelse av identitet, sier kirketjener Henning Andersen. Han er glad for bygdefolkets støtte i arbeidet, men savner sterkere kirkelig bevissthet omkring betydningen av kirkeklokkene.

VERN MOT UNDERJORDISKE

I 2015 vedtok riktignok Kirkemøtet at kirkeklokkene er å anse som «liturgisk instrument», forteller Oddbjørn Sørmoen i KA, og det er rikelig med historie som forteller om klokkenes betydning både i folkelig tro og kirkeliv. I heftet fra KA og Riksantikvaren, kan man lese om at det i middelalderen var vanlig å vigse klokkene med både vievann, hellig olje og røkelse før de ble tatt i bruk. Dermed skulle de få guddommelig kraft, slik at de kunne jage djevler og demoner, stoppe uvær og sykdom og kalle englene ned til jorden for å hjelpe de troende.

Reformasjonen skapte naturligvis en viss endring på dette, men ikke mer enn at troen på at kirkeklokker kunne brukes

Koordinasjon er superviktig når de digre klokkene i Valencias katedral skal snurres rundt. Pablo Fuetterer og Marcos Buigues er på alerten for når de skal starte sine klokker.

for å hjelpe folk som var blitt «bergtatt», levde videre. Det hendte jo at de underjordiske fikk lokket folk til seg. Slike forestillinger lever videre i sagn og folkeviser. Skjønt i dag er det nok mer nærliggende å ty til psykofarmaka for å hjelpe de som er fanget av de underjordiske.

MANUELL RINGING

- Det er fint at kirka regner klokkene som liturgisk instrument, men da er det litt rart at de mange steder installerer automatisk ringing. Tenk om man installerte et fett stereoanlegg til å akkompagnere salmesangen, eller overførte biskopens tale i domkirka på storskjerm rundt omkring i kirkene istedenfor å høre den lokale presten preke, og delte ut nattverdrødet fra en automat, fabulerer Andersen.

I kirka der han jobber, har de i alle fall fått liv i den manuelle

ringingen. De har ført tauene som det ringes med, helt ned i kirkerommet, slik at menigheten både kan se og høre hvordan det ringes. Noen ganger får de lov til å være med og dra i tauene.

VALENCIAS 11 KLOKKER

Slik menighetsdeltakelse ville være fullstendig utenkelig i andre kirker. For eksempel i katedralen i Valencia. Der henger 11 klokker i ring i et åttekantet rom høyt oppe i klocketårnet fra 1300-tallet. Her ringes det på helt andre måter, for alle land og byer har sine egne ringeskikker. Og i denne byen er de glad i alt som er kraftfullt, så her snurrer kirkeklokkene gjerne trill rundt. Det kan bli voldsom kraft når de gedigne klokkene på flere tonn settes i sving rundt aksene på opphenget. For få år siden falt faktisk en av klokkene ned nettopp her. En mann som var i ferd med å svinge klokka,

var bare noen millimeter fra å få den over seg. Likevel er han fortsatt med i lauget. Han føler seg trygg på at reparasjonen som ble gjort - og kontrollen av alle de andre klokkenes oppheng var så god at det ikke vil skje igjen.

Man kan forstå dragingen. Det er en sugende følelse av kraft og rytme å stå inne i dette lille rommet og være med å sende ut over byen signaler som har lydt her i mange hundre år. Ringeteknikkene er ganske ulike, fra den såkalte *Repic* hvor klokkene spilles på ved hjelp av tau som er festet til kolbene, og *Vol*, der klokkene snurrer rundt og rundt, og *Cor*, som er alt på en gang.

KARENE I TÅRNET

- Å spille på klokkene er en sterk, følelsesmessig opplevelse for oss, sier presidenten i klockerlauget, Francesc Llop i

Presidenten i klokkerlauget, Francesc Llop i Bayo, spiller ved hjelp av tauene på flere klokker samtidig. Det er litt av en dans!

Bayo. Ingen av dem som ringer med klokkene får betalt for det. Likevel har det strømmet til med stadig nye karer som vil være med og holde denne gamle tradisjonen i hevd. Ja, det er bare karer - ikke fordi det er noen prinsipielle eller praktiske hindringer for at kvinner kunne være med, men engasjementet krever jo at man stiller opp når det er fest og feiring i byen, og Llop i Bayo mener at kvinner har vanskeligere for å slippe unna familiære forpliktelser da.

Stemningen i det vesle rommet med de digre klokkene er fortettet som selve klangen, de dagene det ringes manuelt. Enkelte ganger slipper turister og andre inn for å oppleve dette på nært hold, men de fleste må nøye seg med å stå utenfor og titte inn gjennom gitterdøra. All ringingen er nøye planlagt på tid, så ringerne er på alerten og finner lynkjapt sine plasser når de vet at de skal. Å se kraften når de legger seg på og puffer eller drar i de svære klokkene,

Manuell ringing var et av temaene på kirkeklokkeseminaret i Valdres. F.v: kirketjener Henning Andersen, liturgiker Merete Thomassen og biskop Solveig Fiske.

FOTO: «NASJONALT SEMINAR FOR KYRKEKLOKKER»

er inntrykksfullt. Det er det også å se hvordan de «danser» med klokkene i de partiene der det spilles lett og rytmisk på flere klokker på en gang.

PULSEN I LIVET

Disse klokkene har akkompagnert valencianernes liv i utallige generasjoner. De har ringt hver morgen for å signalisere at byportene ble åpnet så folk kunne gå ut for å arbeide på markene.

De har ringt for å fortelle at klokka er 12 og det er på tide for husmødrene å lage lunsj og mennene til å komme seg hjem til siesta. Og om kvelden når portene igjen skulle lukkes, ble det ringt på enda en ny måte. I tillegg kommer bønnerytmen, gudstjenestene, dødsfall, feiringer, brannvarsling eller signal om fiendtlige angrep. Klokkene har vært pulsen i livet til innbyggerne i denne byen, slik andre byer og bygder over hele Europa har hatt sine klokker til å holde samfunnet sammen.

Men så kom fremskrittet og mye av dette forsvant eller var nær ved å forsvinne. Heldigvis finnes det også en del folk med interesse for å holde tradisjonene i hevd - som Andersen i Aurdal og Llop i Bayo i Valencia. Det bygges nettverk i Europa for å berge denne immaterielle kulturarven nå.

Og hvis du hører klokkeklang den 21. september, og klokka er 18, da vet du at klokkene maner til fred.

Klokkeklang fra Valencia til Valdres ...

Klokka «La Maria»

Dette er «La Maria». Hun veier 3590 kilogram og kom til verden i 1544. Hun er den største klokka i klokkerommet, 37 meter opp i tårnet Micalet i Valencia. Den aller største klokka, som tårnet har navn etter, står høyere opp. Den veier 11.000 kg og er fra 1539. Det er den som slår timeslagene gjennom dagen. La Maria på bildet er satt i posisjon til å bli ringt ved å bli snurret trill rundt mange ganger. Denne ringemåten er nesten aldri i bruk i Norge, men i Valencia er den populær.

FOTO:MARIANNE LYSTRUP

Klokker-lauget

Her er gjengen som fikk liv i alle de 11 klokkene da høytiden Corpus Christi ble feiret i Valencia i år. De hadde i tillegg fått to av byens prominente politikere på visitt, siden det ble markert 30 års jubileum for at manuell klokkeringing ble gjenopptatt. Mannen i lilla skjorte og pøs er lederen for lauget – som finnes på nettstedet campaners.com. «Klokkene er den beste oppfinnelsen for å uttrykke et samfunns følelser», sier han. Feiringen av den viktigste høytiden i den katolske verden, Corpus Christi, er den eneste gangen i året da alle de 11 klokkene tas i bruk på likt.

FOTO:MARIANNE LYSTRUP

Nasjonalt kyrkjeklokke-seminar

Det hendte i Aurdal og på Fagernes i mai i år. Over hundre påmeldte fikk med seg foredrag, tårnsafari, gudstjenester og naturligvis flere klokkekonsserter og klokkespillkonsserter. I 25 år har kirketjener Henning Andersen ivret for at kirkeklokkene må få tilbake noe av den betydningen de har hatt i bygdelivet i mange hundre år. Nå øyner han håp. Flere menigheter tar kontakt for å få råd om hva de skal gjøre med gamle klokker som har vært ute av bruk, og i egen menighet var gleden nylig stor da de kunne kjøpe to nye klokker; slik at de nå har fire.

FOTO:«NASJONALT SEMINAR FOR KYRKJEKLOKKER»

Når klokkeklang er redningen

I gamle dager trodde folk at de kunne bli fanget av de underjordiske – bli bergtatt. I folkevisa om *Margit Hjukse*, blir *Margit* blir fanget av bergkongen og er i berget i 14 år. Ikke før hun hører lyden av kirkeklokkene i Bøherad, sanser hun seg. Forestillingen om at kirkeklokkene kunne ha magisk kraft og redde folk i vanskelige situasjoner holdt seg lenge etter at reformasjonen la lokk på en del av tradisjonene der kirkeklokker hadde viktige roller – for eksempel kunne man i katolsk tid forkorte de dodes opphold i skjærsilden ved å betale for at kirkeklokkene ringte for sjelene deres. Bildet: Kirkeklokker i Snåsa kirke

FOTO:KLEVSAND, WIKIMEDIA COMMONS

